

Az érettségítől a mesterképzésig

Továbbtanulás és szelekció

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2012, Szemerszki Marianna (szerk.).

Dombi Annamária

Kétszintű érettségi, alap- és mesterképzés, osztatlan képzés. Bő hat évvel ezelőtt az oktatás résztvevői számára csaknem ismeretlen fogalmak voltak ezek; szülők és gyerekek, gyakran a tanárokkal, oktatókkal egyetemben értetlenül álltak a bevezetésre kerülő új fogalmak előtt. Az elmúlt években azonban mindnyájan alkalmazkodtunk az átalakult oktatási rendszerhez, fontossá válik tehát a visszatekintés is. Mi jellemzi például azokat az érettségizetteket, akik belépnek a felsőoktatásba? Milyen megítélés alá esnek a felsőfokú szakképzések?

Hogyan alakultak a jelentkezések 2001 és 2010 között? Mi jellemzi a felsőfokú szakképzések tartalmi és szerkezeti felépítését? Többek között ezekre a kérdésekre is választ kaphatnak azok az érdeklődők, akik kezükbe veszik a Szemerszki Marianna által szerkesztett *Az érettségítől a mesterképzésig* című átfogó tanulmánykötetet, amelynek fő témáját az a kutatás adja, amely összehasonlítja a felsőoktatás alapképzéseibe és a felsőfokú szakképzésekbe belépő tanulókat. A szerkesztőén kívül a megjelent műben megtalálhatjuk Veroszta Zsuzsanna, Szerepi Anna, Fehérvári Anikó tanulmányát is.

A felvételi adatbázisok sok szempontból módot adnak a jelentkezők összehasonlítására, de a családi háttér, motivációk ezekben az esetekben rejtve maradnak. Ezért is kulcsfontosságú a kötetben megjelent egyik tanulmány, amelynek középpontjában az említett változók vizsgálata áll. Az adatfelvétel 2011-ben zajlott le, így friss eredmények tárulnak az érdeklődők elé. A széleskörűen bemutatott statisztikai adatokat részletes grafikonok teszik igazán átláthatóvá.

Bár egyes képzési területeken már 2005-ben lehetett különböző alapképzési szakokra jelentkezni, valójában 2006-ban nyílt először lehetőség arra, hogy a továbbtanulni szándékozók minden képzési területen megjelölhessenek bolognai alapszakot, de az akkori statisztikák még az osztatlan képzést is az alapképzések közé sorolták, így csak a 2007-től rendelkezésre álló statisztikák jelentenek igazi kiindulópontot az elemzésekhez.

A kötetben olvashatunk többek között arról is, milyen a nemek megoszlása a felsőoktatásban, és milyen regionális különbségek figyelhetők meg a jelentkezésekben. Az alábbiakban ebből nyújtunk egy kis ízelítőt.

A tanulmánykötetből többek között kiderül, hogy a felsőoktatásban nagyobb arányban vesznek részt a nők, és ez már a jelentkezések esetében is megfigyelhető. Különösen a felsőfokú szakképzésbe jelentkeznek sok nő. A nők aránya a levelező tagozatokon is magasabb a férfiakénál. Nem meglepő azonban, hogy képzési területenként különbségek figyelhetők meg. A női jelentkezők aránya legalább kétszerese a férfiakénál a nappali tagozatos pedagógusképzésen, orvos- és egészség tudományi képzésen, társadalomtudományi és gazdasági területeken.

Nappali tagozat esetében az alap- és osztatlan képzésbe jelentkezőknél idősebbek a felsőfokú szakképzésbe jelentkezők. Ez már egyfajta stratégiát is előre vetít. Látszik, hogy a hallgatók a felsőfokú szakképzésbe legtöbb esetben kerülő úton kerülnek. Birtokukban van már valamilyen felsőfokú vagy szakmai végzettség, esetleg több sikertelen felvételt könyvelhetnek el.

A kötetből kiderül, hogy a jelentkezőket lakóhely szerint elemezve markáns különbségek rajzolódnak ki. Az osztatlan képzést gyakrabban választják a városokban élők, míg a községekben lakók esetében népszerűbbek a felsőfokú szakképzések mind nappali, mind levelező tagozaton. A regionális különbségek összefüggenek a szülők iskolai végzettségével is, ami motivációt jelent a középiskolai kiválasztásához, majd a továbbtanuláshoz. 2008-ban az érettségizők 52,2%-a szerezte meg a bizonyítványát gimnáziumban. Budapesten ez az arány 59,5%, Zala megyében pedig mindössze 36%. A jelentkezők családjának anyagi helyzetére, szülők iskolai végzettségére nézve nincsenek pontos adatok, ezekre háttérváltozókból következtettek a kutatók. A 2007. évi felvételi eljárás óta többletpontot kapnak a hátrányos helyzetűek, halmozottan hátrányos helyzetűek, fogyatékosok és azok, akik gyermeket gondoznak. Az adatokból kiderül, hogy legnagyobb arányban az észak-alföldi és észak-magyarországi jelentkezők kapják meg az említett többletpontokat. Ezeken a területeken az átlagosnál is alacsonyabb a felnőtt lakosság iskolai végzettsége, és a munkanélküliség is az országos átlag felett van.

A tanulmánykötetben kiemelkedően fontos annak a vizsgálata, hogy az új szerkezetre való áttérés következtében mennyire illeszkedik egymáshoz a köz- és felsőoktatás rendszere, így hasznos olvasmány lehet a felvételizőket segítő szülőknek, tanároknak, felsőoktatásban oktatóknak vagy újabb végzettséget szerezni kívánóknak.